

Hr Ando Kiviberg
Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees

Teie 09.04.2026
Meie 28.04.2026 nr 10-3/39

**Arvamus seoses kohtute seaduse ja teiste
seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse
kiirendamine) eelnõuga 854 SE**

Riigikogu põhiseaduskomisjon võimaldas 09.04.2026 e-kirjaga teiste hulgas Tallinna Halduskohtul esitada märkuseid/ettepanekud Riigikogu menetluses oleva kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu [854 SE](#) osas.

Tallinna Halduskohus (TLHK) esitab eelnõuga seonduvalt alljärgneva seisukoha

1. Eelnõusse 854 SE on koondatud kaks valdkonda: kohtuhaldusreformi regulatsioon (kohtuhalduse üleandmine justiits- ja digiministeeriumilt kohtuvõimule) ning menetlusõiguslik kohtupidamise kiirendamise regulatsioon (sh halduskohtumenetluses).

Kohtute juhid edastasid Riigikogule 27.04.2026 arvamuse¹, mille kohaselt ei ole kavandatava reformi elluviimiseks kohtutele ette nähtud piisavaid eelarvevahendeid. Nimetatud arvamus puudutab kohtuhaldusreformi regulatsiooni osa eelnõus.

Käesolev arvamus seonduv eelnõu teise poolega, s.o menetlusõiguslik kohtupidamise kiirendamise regulatsioon (halduskohtumenetluses).

2. Kohtupidamise kiirendamist puudutav regulatsioon eelnõus on kohtute vaates äärmiselt oluline.

Tuleb meenutada, et justiits- ja digiministri poolt on esitatud 2024. a-l kohtutele kärpekava kokku summas 4,4 miljonit eurot, mille alusel juba vähenes kohtute eelarve 2025. a-l (ca 2 miljonit eurot) ja 2026. a-l (ca 1,7 miljonit eurot) ning väheneb täiendavalt 2027. a-l (ca 0,7 miljonit eurot)². Täna on lisandunud ka täiendav kärpeülesanne³.

Samal ajal nähtub kohtuvaidluste statistikast, et TLHK-sse iga-aastaselt saabuvate kohtuasjade arv on alates 2018. a-st järjepidavalt kasvanud, tänaseks üle 60% (2018. a-l 1309 uut asja, 2025. a-l 2113 uut asja⁴). Kohtunike arv, kes tegelevad kohtuasjade lahendamise, ei ole samal ajal suurenenud.

Eelnev tähendab, et praeguseks jõuab kohus lahendada aasta jooksul vähem asju, kui uusi asju lisandub. See tähendab omakorda, et kohtuasjade lahendamise keskmine menetlusaeg (lahendamise ootel kohtuasjade hulk) ajas pidevalt kasvab.

Kohtute haldamise nõukoda on 2024. a lõpus saatnud Vabariigi Valitsusele ja Riigikogu rahanduskomisjonile pöördumise, kus tõi välja, et loobuda tuleks täitevvõimu püstitatud ootusest kärpida maa-, haldus- ja ringkonnakohtute kui põhiseadusliku institutsiooni eelarvet ilma, et seda toetaks seaduste muudatused, mis vähendaksid samaväärses mahus kohtute töökoormust⁵.

Kompenseerivaid meetmeid hõlmav seaduseelnõu töötati välja juba 2024. a-l⁶, kuid tänaseni ei ole need meetmed realiseerunud (samamoodi on realiseerunud kärped). Eelnõu 854 SE regulatsioon on osas, mis puudutab kohtupidamise kiirendamist halduskohtumenetluses, viidatud 2024. a eelnõu jätk, mis saab nüüd loodetavasti seaduseks.

¹ Leitav eelnõu [854 SE](#) arvamuste peatükis

² vt nt justiits- ja digiministri sõnavõtt kohtute haldamise nõukoja [130. istungil](#) 20.09.2024 (protokolli lk 36)

³ vt kohtute [13.04.2026 kiri](#) Vabariigi Valitsusele

⁴ <https://www.kohus.ee/eesti-kohtud/kohtute-menetlusstatistika>

⁵ <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/kohtute-haldamise-noukoda-poordus-karpeplaani-osas-valitsuse-poolle>

⁶ <https://eelvoud.valitsus.ee/> (eelnou toimik nr 24-1062)

3. Eelnõuga 854 SE seonduvalt teeb TLHK-le enim muret asjaolu, et justiits- ja digiministeeriumi poolt on jäetud Riigikogule esitatud eelnõust välja haldusasjade üleriigilist jagamist puudutav regulatsioon (eelkõige seoses kinnipeetavatega), mis sisaldus eelnevalt viidatud algses eelnõus⁷. TLHK hinnangul tuleks haldusasjade üleriigilist jagamist puudutav regulatsioon eelnõusse kindlasti taastada.

Kõnealune üleriigilist jagamist puudutav regulatsioon võimaldab kohtute töökoormuse sujuvat ühtlustamist Tallinna ja Tartu halduskohtute vahel, s.o kiiret reageerimist kohtuasjade arvu muutumisele (alternatiivina kohtuasjade ümberjagamisele kohtute seaduse § 45¹ alusel, mis on kohmakas ja aeganõudev). Seda eriti olukorras, kui vangide kohtukaebused moodustavad olulise osa halduskohtute töömahust ning vangide kaebuste kohtualluvus sõltub sellest, millise piirkonna vanglasse otsustab Vanglateenistus kinnipeetava paigutada või ümber paigutada. Vangide arv ja ka sellest tulenev kohtukaebuste arv võib seejuures juba lähitulevikus oluliselt kasvada seonduvalt nn vanglarendi lepinguga⁸, mis toetab samuti vajadust kohtuasjade üleriigilise jagamise regulatsiooni järele.

TLHK-le teadaolevalt esitab samalaadse seisukoha, et haldusasjade üleriigilist jagamist puudutav regulatsioon tuleb eelnõusse 854 SE taastada, Riigikohtule ka Riigikohus, lisades muu hulgas kõnealuse regulatsiooni sõnastusettepaneku. TLHK toetab seda ettepanekut.

4. TLHK rõhutab ka üle, et väga oluline on eelnõus 854 SE sisalduv regulatsioon seonduvalt haldustoiminguteks loa andmise menetlustega (nn loamenetlused).

Eelnõu seletuskirjas on põhjendatult esile toodud, et *nii halduskohtumenetlust kui ka tervikuna avaliku sektori asjaajamist aitab kiirendada ja lihtsustada see, kui viia halduskohtust välja loamenetlusi haldustoimingute tegemiseks. Halduskohtu roll ei ole tegutseda haldusorgani käepikendusena, vaid pakkuda õiguste kaitset kaebuse alusel. Kohtumenetlus on kallim kui haldusmenetlus.*

5. Lisatähelepanek puudutab riigilõivude temaatikat.

TLHK on toonud juba 2021. a-l toimunud riigilõivuseaduse (RLS) muutmise menetluse raames esile probleemkohad RLS § 60 lg 4, aga ka § 22 lg 2 p 2 sõnastuse osas, mis tingivad kohtutes tõlgendamisprobleeme ja lahknevaid praktikaid (tarbetut ajakulu nii menetlusosalistele kui kohtule)⁹.

Kahetsusväärset on vastavad regulatsioonid tänaseni korrastamata ning muudatusettepanekud ei sisaldu ka eelnõus 854 SE. TLHK leiab, et kuna RLS muutmine on eelnõu 854 SE raames taaskord aktuaalne, tuleks eelnõusse lisada ka TLHK poolt juba 2021. a esile toodud probleem sõnastuste (RLS § 22 lg 2 p 2 ja § 60 lg 4) täpsustamine.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaupo Kruusvee
Tallinna Halduskohtu esimees

⁷ <https://eelnoud.valitsus.ee/> (eelnõu toimik nr 24-1062), vt halduskohtumenetluse seadustiku § 11¹ regulatsioon ja seda puudutav eelnõu seletuskiri

⁸ Eesti Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi vahelise Eesti Vabariigis Rootsi Kuningriigi vanglakaristuste täideviimise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu [682 SE](#)

⁹ vt [TLHK 14.09.2021 arvamus nr 10-3/88](#) (Justiits- ja Digiministeeriumi avalikus dokumendiregistris)